

Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa

**Tikankontti ja lettorikko ovat vaate-
liaita ja uhanalaisia kasvilajeja, joi-
den kannat ovat voimakkaasti taan-
tuneet koko EU:n alueella lähinnä
elinympäristöjen tuhoutumisen ja
muuttumisen takia. Niiden kanssa
samoilla paikoilla esiintyy useim-
miten myös muita uhanalaisia ja
harvinaisia lajeja, esimerkiksi nei-
donkenkää, turjanhorsmaa ja lapin-
sirppisammalta.**

Maamme suurin orkidea, tikankontti, kasvaa lehdoissa ja ravinteikkaissa korvissa ja rämeillä varsinkin kalkkipitoisilla alueilla. Suomen tikankontteja uhkaa metsätalous, kasvien siirtäminen puutarhoihin ja kasvupaikkojen kuivuminen ojituksen takia. Ravinteikkaat lehdot ovat olleet hylättyä peltomaata, ja pellonraivaus onkin kaivannut lajin esiintymisalueita kaikkialla Euroopassa.

Tikankontti. Kuva Raimo Rajamäki.

Keltakukkainen lettorikko kasvaa ravinteikkailla koivu- ja avoletoilla, usein lähteiden äärellä. Soiden kuivattaminen metsä- ja maatalouden tarpeisiin on hävittänyt lettorikon kasvupaikkoja, ja toisaalta laidunnuksen ja niiton loputtua monet esiintymät ovat kasvaneet umpeen. Lajin esiintymät painottuvat Pohjois-Suomeen, missä luonnontilaisia soita on eniten.

EU tukee suojelua

Euroopan Unionin Life-rahaston tukema tikankontin ja lettorikon suojeluhanke käynnistyi 1.12.2000 ja päättyy 30.5.2005. Hankkeen kokonaisbudjetti on

1,9 milj. €, josta puolet on EU-rahoitusta ja puolet kansallista rahoitusta. Metsähallituksen Perä-Pohjan luontopalvelut on hankkeen vastuullinen vetäjä. Metsähallituksesta hankkeeseen osallistuvat myös Pohjanmaa-Kainuun luontopalvelut, metsätalous ja Laatumaa.

Kumppaneina toimivat Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ympäristökeskukset ja metsäkeskukset, Pohjois-Suomen ja Kainuun metsänomistajien liitot ja Oulun yliopisto.

Suojeluhankkeen tavoitteena on turvata tikankontin ja lettorikon esiintymien säilyminen ja elinvoimaisuus tulevaisuudessa. Suojelutoimien perustaksi tarvitaan tietoa nykytilanteesta, ja siksi inventoidaan kaikki tikankontin ja lettorikon esiintymät 107 Natura-alueella. Esiintymien elinkelpoisuus ja mahdolliset uhkatekijät arvioidaan, ja esiintymätiedot tallennetaan paikkatietojärjestelmiin.

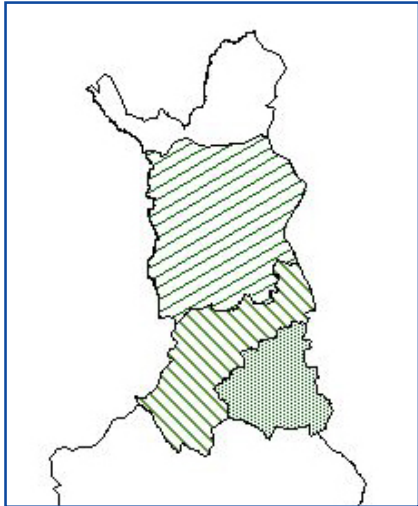
Yksityismaiden esiintymistä tiedotetaan maanomistajalle ja samalla kerrotaan, kuinka hän voi halutessaan parhaiten turvata esiintymän säilymisen. Metsäsertifioinnin kannalta on tärkeää, että uhanalaisten lajien esiintymät ovat tiedossa ja otetaan huomioon metsätaloussuunnittelun yhteydessä.

Lettorikko. Kuva Veikko Vasama

Natura-alueiden maanhankinta etenee

Hankkeen aikana toteutetaan Suomen Natura 2000 -ohjelmaa hankkimalla maata valtiolle tai solmimalla maanomistajien kanssa rauhoitus-sopimuksia 2200 hehtaarin alalla. Tiloja on yhteensä noin 120 ja ne kuuluvat 13 Natura-alueeseen, joilla on näille lajeille tärkeitä elinympäristöjä ja joilta tunnetaan lajiesiintymiä. Life -hanke nopeuttaa maanhankintaa, mikä on myös maanomistajan etu.

Hankealue. Inventointeja tehdään Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ympäristökeskusten 107 Natura-alueella.

Hoito ja ennallistaminen keskeinen osa hanketta

Lettorikon tai tikankontin esiintymän rauhoittaminen ei aina riitä takaamaan lajin säilymistä kasvupaikallaan. Ojitukset ovat jo voineet muuttaa suon vesitaloutta pysyvästi tai kuuset ja pensaat varjostavat kasvustoa heikentäen sen elinvoimaisuutta. Monet esiintymät kaipaavat tästä syystä aktiivista hoitoa. Hankkeen aikana ennallistetaan soita eli palautetaan niiden vesitaloutta ojitusta edeltävään tilaan vähintään 200 hehtaarin alalla. Umpeen kasvavia suoniittyjä raivataan ja niitetään viiden hehtaarin verran. Tikankontin esiintymiä hoidetaan poistamalla niitä varjostavia kuusia ja muuta kasvillisuutta. Ennallistamisen ja hoidon vaikutusta tutkitaan seurantojen avulla.

Omana alahankkeenaan selvitetään lajien kykyä muodostaa siemenpankkeja eli sitä, säilyvätkö lajien siemenet itämiskykyisinä pitkiä aikoja maaperässä. Siemenpankeilla on merkitystä kun mietitään sellaisten elinympäristöjen ennallistamistarpeita, joista lajien tiedetään hävinneen.

Metsätalouden ja suojelun yhteensovittamista

Nykyohjeiden mukaan tikankontin esiintymät pitää jättää rauhaan metsätaloustoimenpiteiltä. Varsin usein laji kuitenkin voisi hyötyä varovaisesta varjostavien kuusten poistosta. Hankkeen tärkeitä tavoitteita onkin edistää metsätalouden ja suojelun yhteensovittamista talousmetsissä. Suojeluhankkeen aikana toteutettavien metsänkäsittelykokeiden ja esiintymistä kerättävän inventointitiedon perusteella laaditaan metsätaloudelle ohjeet siitä, kuinka tikankonttiesiintymät pitäisi ottaa huomioon hakkuita suunniteltaessa.

Tiedotus tärkeitä kaikissa Life-hankkeissa

Life -rahaston tukemat hankkeet pyrkivät lisäämään kansalaisten tietoja Natura 2000 -ohjelmasta ja luonnonsuojelusta. Tikankontin ja lettorikon suojeluhankkeen tulosten käytäntöön soveltamisesta järjestetään koulutusta metsäammattilaisille sekä luentosalissa että luonnossa. Tiedotusta hoidetaan julkaisemalla lajeista ja niiden suojelusta kertova esite, jota jaetaan mm. maanomistajille, joiden mailla on lajiesiintymiä. Hankkeen tuloksia esitellään www -sivuilla ja metsäalan lehtiin kirjoitettavissa artikkeleissa. Oppilaitosten käyttöön tuotetaan kalvosarja. Lajiesiintymien hoitoa esitellään myös maastossa luontopolun ja maastopasteiden avulla.

Arja Vasama, projektikoordinaattori,
Metsähallitus
PL 8016, 96101 Rovaniemi.
Arja.Vasama@metsa.fi
0205 64 7620, 0400-241 474

